

* RECENZE *

Гехтляр, С. Я.: Русский инфинитив: категориальная характеристика, функционирование. Санкт-Петербург – Брянск, 1996, 258 s.

Ruský infinitiv, který je zajímavý jak svou historií, tak i fungováním v současném jazyce, lákal pozornost lingvistů v minulosti a je stále předmětem zájmu mnoha současných rusistů. Významné místo zaujímá v souhrnných gramatikách a je mu věnováno mnoho speciálních prací. Přesto však nelze říci, že by už k problematice ruského infinitivu nebylo co dodat nebo ji pojmut jinak. Dokladem toho je i doktorská monografie Světlany Jakovlevny Gechtljarovové, v níž autorka analyzuje ruský infinitiv v souhrnu jeho paradigmatických a syntagmatických vlastností, podává komplexní popis jeho podstaty a polyfunkčnosti v současném jazyce. K celé problematice autorka přistupuje z pozic funkční gramatiky, pozornost věnuje nejen sémantické ale i formální stránce zkoumaného jevu.

I. kapitola *Морфологическая характеристика русского инфинитива, его место в глагольной парадигме* (s. 16–51) je věnována gramatickému významu infinitivu, jeho vzniku, historickému vývoji až po současný stav, jeho vztahu k supinu, k finitním a atributivním tvarům slovesným, jeho hodnocení z hlediska slovního druhu a názorům významných ruských lingvistů na ruský infinitiv.

Ve II. kapitole *Синтаксическая и структурно-семантическая характеристика высказываний с независимым предикативным инфинитивом* (s. 52–103) autorka podává přehled a podrobný popis jednotlivých typů, podtypů a druhů syntaktických struktur s nezávislým infinitivem, v nichž rozebírá schopnost infinitivu vyjadřovat neshodnou predikativnost. Kromě jednočlenných vět jsou do této kapitoly zařazeny také věty typu N Inf (*А они от него бежать.*) a infinitivní věty totožnosti Inf – Inf (*Жениться – перемениться.*).

Ve III. kapitole *Модальность, персональность, темпоральность как потенциальные грамматические семы инфинитива* (s. 104–164), v níž se autorka zabývá gramatickými potencemi infinitivu, jež nemají svůj odraz ve formálním vyjádření v podobě speciálních morfémů, najdeme řadu jemných postřehů a pozorování zejména pokud jde o modalitu a temporální vztahy zkoumaných syntaktických struktur.

IV. kapitola *Инфинитив и залоговость* (s. 165–175) je stručná a poukazuje na to, že na rozdíl od vjdu vztah infinitivu a kategorie slovesného rodu obsahuje mnoho

nejasností. Potvrzuje se zde známý fakt, že převážná většina infinitivních věd je aktivních. Pasívní paralely jsou možné poměrně zřídka.

V. kapitola *Зависимый инфинитив в составе предикативного ядра* (s. 176–207) celkem tradičně pojednává o větách, v nichž se závislý infinitiv v predikativním jádru pojí s fázovými nebo modálními slovesy a s různými predikativními výrazy. Přínosem je však i zde bohatý soubor a jemný sémantický rozbor daných syntaktických konstrukcí.

V VI. kapitole *Инфинитив в функции вторичной предикации* (s. 208–216) se stručně pojednává o 6 základních typech vedlejších vět s celkovou sémantikou podměny, účelu, příčiny, srovnání, obsahu a míry. Některé věty vyjadřují současně dva nebo více uvedených významů v různých kombinacích.

Součástí textu je pět (v autoreferátu devět) schémat, která přehledně shrnují jednotlivé části pojednání a názorně ukazují na mnohotvárnost a rozmanitost syntaktických funkcí infinitivu. Monografie obsahuje ještě dvě přílohy. První podává stručný přehled vývoje názorů na ruský infinitiv v lingvistické literatuře 18.–20. století a druhá nabízí lingvometodická doporučení pro vysokoškolský speciální seminář o podstatě a fungování ruského infinitivu. Celá práce svědčí o lingvistické erudici S. J. Gechtljarové, neboť při všestranné analýze ruského infinitivu se autorka nemohla vyhnout mnoha důležitým otázkám jazykové teorie (slovní druhy, gramatický význam a smysl, gramatické kategorie aj.). Vysokou hodnotu má bohatý a různorodý ilustrační materiál, který byl získán z ruské klasické a současné umělecké literatury, z vědecko-populární literatury a rovněž ze zápisů živého hovorového jazyka.

Seznam použité literatury (s. 242–255) obsahuje přes 280 prací převážně ruských autorů a prací psaných v ruštině nebo přeložených do ruštiny. Autorka využila některých studií českých autorů vydaných v Moskvě (např. *H. Běličové-Křížkové, F. Daneše a K. Hausenblase*). Využity jsou teoretické práce o jazycích indoevropských (také kniha *V. Dobiáše* o sémantice slovních druhů v řečtině, která vyšla v Praze r. 1898), ale i některých jiných (afrických, asijských). V textu však autorka cituje některá díla (*Brugmann, Delbrück, Meillet, Grepl* aj.), která v seznamu literatury neuvádí. Neuvádí rovněž vlastní práce vztahující se k tématu, které ale obsahuje její autoreferát (*Orel*, 1996, 48 s.), a to celkem 34 položek otištěných v časopisech, sbornících i samostatně v letech 1971–1995.

Přestože nemáme možnost podrobněji rozebrat posuzované dílo, musíme konstatovat, že je bezesporu cenný přínosem k funkčnímu a sémantickému rozboru ruského infinitivu a že může být zdrojem poučení a bohatého materiálu pro všechny badatele zabývající se touto kategorií ruské mluvnice.

Milan Balcar
Josef Kout